

KÁDÁR GYULA

A romániai népszámlálás előkészítése és lebonyolítása

Mielőtt megkezdeném az 1992. évi romániai népszámlálással kapcsolatos gondolataim közlését, válaszolnom kell arra, miért fontos a valóságos népességarány ismerete, miért van jelentősége azon törekvésnek, amelynek célja a magyarság létszámának apasztása. E kérdések megválaszolása külön tanulmányt igényelne, ezért megelégszem néhány gondolatébresztő példa ismertetésével. Több helyütt elhangzott, így a *Háromszék* című napilapban és a *Románisi Magyar Szóban* is, hogy nincs különösebb jelentősége lélekszámunk pontos ismeretének, mert mi akkor is létezni fogunk, ha a román statisztikák megszokott módszereivel százezrekkel kevesebbnek fognak nyilvántartani.¹ Ez sajnos nem így van, mert a jognak asztalánál még mindig döntő érv a mennyiségi mutató. Nyilván-, való, hogy a Fehér megyei 10% alatti magyarságot is egyenlő jogok kell hogy megillessék a többségekkel, de a 90% körüli Hargita megyei székely-magyarságot, akárcsak a 80%-ot elérő Kovászna megyeit megilletné a területi-közigazgatási önkormányzat, nyelvének hivatalos elismerése a megyei ügyintézésben.²

A második világháborút lezáró békeszerződések idején dolgozta ki a Magyar Népi Szövetség 1946 júniusában a székelyudvarhelyi nemzetiségi törvényjavaslatot, amely figyelembe vette a különböző közigazgatási egységek nemzetiségi arányát.³ Íme, milyen módon befolyásolta volna a magyarság anyanyelvhasználatát a népességarány: a törvényjavaslat 1429. cikkelye kimondta, hogy azokon a helyeken, ahol a magyarság száma eléri az 5000 főt vagy a 15%-ot, ott a nemzetiség nyelvét is használni kell! Az ilyen nemzetiséglakta közigazgatási egységekben minden tisztviselőnek ismernie kell – a munkakör ellátásához szükséges mértékben – a nemzetiségek nyelvét is! Ahol csupán 4%-ban él egy nemzetiség, a törvények, törvényrendeletek ott is kötelező módon megjelennek a kisebbség nyelvén (is). Az olyan közigazgatási egységekben pedig, ahol a nemzetiség alakosság 65%-át alkotja, ott annak a nyelve a belső ügyintézési nyelv. E jogokban részesülő települések meghatározásának alapja az utolsó érvényes népszámlálás adata. Ez esetben az 1930. évit fogadták el alapul, csak hogy a népelszámolás már ekkor is „divatban volt”, és számításaim szerint mintegy 22% magyart sikkasztottak el, elsősorban a szórványokban. Ha érvényesítették volna a törvénytervezetet, néhány száz magyarlakta szórványtelepülésben vesztették volna el az anyanyelvhasználat jogának lehetőségét a kisebbségek. A hamisított nép(el)számolás nemcsak az anyanyelvhasználat közigazgatási, bírósági korlátozásához vezet, hanem a beiskolázási arányszám csökkentését is eredményezheti. Hasonló a helyzet az egyetemhez való jogunk követelésénél is: nem mindegy 2,5 illetve 1,7 milliós lélekszámra hivatkozhatni.⁴ A moldvai magyarság elsikkasztása a népszámlálásokban lehetővé tette, hogy ott, ahol 1950 táján mintegy 100 magyar iskola, 13 magyar óvoda működött körülbelül 150 tanítóval, ott már évtizedek óta egyetlen iskola vagy óvoda sem működhet.⁵

Sajnos az új demokrácia 1992. évi népszámlálásában is jól érzékelhető volt a népszámlálás nacionalista szellemű megszervezése. Erre jellemző a korábbi román népszámlálások rasszista jellegű kitételeinek átvétele.⁶ A nemzetállam rögeszméje elborítja még az olyan liberális beállítottságú személyiségek gondolkodását is, mint Radu Câmpeanu, aki 1992 januárjában ugyanannyi magyart ismer el, mint amennyit 15 évvel korábban a Ceausescu-féle hamisított népszámlálás összeírt. Az államfő

pedig a népszámlálás előtti napokban jelentette ki, nem hiheti, hogy a magyarság száma több lenne 1,3 milliónál.⁷

A hivatalos és nem hivatalos véleményekben tehát már eleve a magyarság kis lélekszámát igyekeznek betáplálni az emberek fejébe. Hasonló törekvés a Székelyföld fogalmának Hargita–Kovácsna megyékre való leszűkítése, jóllehet Maros megyének székelyföldi részén él a székelység egyharmada. Még mindig azt a Ceausescu idején elterjesztett legendát táplálják, hogy a magyarság nem képez sehol sem tömböt, tehát nem létezik a mintegy 900 000-es magyar tömb.⁸

Az 1992. évi népszámlálásban nem véletlenül jelenik meg a romániai magyarság székelyföldi tömbjének, valamint az Európa leggaládabbul kiszolgáltatott, legsúlyosabb asszimilációjának kitett moldvai magyarságnak külön nemzetiségként való megkülönböztetése. Az 1977. évi népszámlálásból átvették a székely nemzetiség és nyelv, valamint a csángó nemzetiség kategóriáinak használatát, bár az 1977. évi népszámlálás adatai azt bizonyítják, hogy a mintegy 1075 székely nemzetiségű és 50 székely anyanyelvű külön bejegyzése (0,005%) nem éri meg a fáradságot.⁹ A csángók leválasztása sem járt sikerrel: a 250 000 moldvai katolikus közül még mindig 150 ezren beszélnek az „ördög nyelvét”, mint a jászvásári római katolikus püspök mondta, amikor a magyar iskolákat kezdték szervezni. Ami pedig a moldvai magyarságnak a statisztikákban való jelenlétét illeti, itt csupán néhány adatot említek meg. 1930-ban 109 953 római katolikus és 23 894 személyt tartottak nyilván, de a népszámlálásokból fokozatosan „kifelejtették” őket. A legsűrűbben lakott moldvai megyében, Bákóban (Bacau) még 1930-ban 13 999-en vannak, de ezt 1977-re sikerült 3813-ra legyalulni. E bűvészmutatvány valóban nem mutat ki egyetlenegy se, ha figyelembe vesszük, hogy e megyéhez csatolták Csík megyétől és Háromszéktől Gyimesbükköt és Sósmezőt, melyeknek 1930-ban 3351 magyar lakója volt.

E manipulációkat illetően meg kell jegyeznünk, hogy székely nyelvről még a román nyelvtudomány sem tud. Marius Sala–Joana Vintila Radulescu: *Limbile lumii* címmel 1981-ben kiadott enciklopédiájában a magyar nyelv címszónál olvashatjuk: „egységes nyelv”, tehát „limba unitara” és csak kismértékű, azaz „minore” a tájszólás, a „dialecte”. E nyelvjárások egyike pedig a székely. Még az 1930. évi „nemzetiségfaló” népszámlálás is kijelenti: „egy székely vagy csángó nyelv nem létezik”, románul „o limba secuiasca sau ceangiasca nu exista”.¹⁰

Mindezek ellenére az 1992. évi népszámlálás is nyíltan hirdeti azt a tételt, hogy a székely és a csángó külön nép.¹¹ A nacionalista nyomás hatására Razvan Theodorescu, a Román Televízió több világnyelvet beszélő igazgatója is „kénytelen” volt megfeddni az RTV magyar adásának szerkesztőit, mert a népszámlálás előtt felkarolták „azt a tudománytalan elméletet, miszerint a székelyek magyarok és magyarul beszélnek, anélkül hogy más, komoly történéseket” megszólaltattak volna.¹² Hogy kikre gondolt? Csakis a fajelmélet híveire, akik légből kapott mesékkel próbálkoznak egy nép etnikai tudatát megváltoztatni. De úgy látszik, hogy nem csak a csángók és a székelyek nem magyarok, mert a Ceausescu idejéből jól ismert nemzetfogalommal találkozhatunk a legújabb román nyelvű kiadványokban, folyóiratokban is. Így például Sorin Petrescu mint a kormány sajtóirodájának munkatársa az Express Magazin február 26-i számában *A magyar nyelvű sajtó* címmel „1700 000 magyar nemzetiségű román”-t emleget.¹³ Ha a kimondottan fasiszta beállítottságú Románia Mare című lapban olvastuk volna, talán nem is tűnt volna fel, de így világos, hogy leszámítva néhány tucat román értelmiségit, a többség nem képes átlátni azt a valóságot, amelyben élünk.

Románia Külügyminisztériumának nyilatkozata hangsúlyozza: „a romániai magyar kisebbség számszerűleg állandóan gyarapodott, az ország lakossága

demográfiai rátájával megegyező ütemben, ami arra vall, hogy nem folyt és nem folyik elnemetlenítő politika”.¹⁴ Akkor viszont mi a célja az elmúlt 73 év következetes etnikai aránymódosításának, a valós arányszámok állandó meghamisításának. Miért szerepel az 1910-hez viszonyított 1,8 millió magyarhoz mérve mindössze 1,7 millió magyar a nyilvántartásokban? Miért próbálják a legmagyarabb tömböt, a székelyt leválasztani a magyarságról? Miért félemlítik meg a moldvai magyarságot úgy, hogy nem meri magát magyarnak vallani? Nem imádkozhat magyarul, nem ismerheti anyanyelvén az ábécét? Hogyan létezhet az, hogy e 2,5 milliós magyarságnak nincs és nem lehet magyar nyelvű egyeteme? TV-, rádió-adója országos sugárzással? Nem tanulhatja, nem ismerheti saját történelmét, de még a hivatalos román történelmet sem tanulhatja anyanyelvén stb.? És sorolhatnám a román külügyminisztérium nyilatkozatával ellentétes tényeket.¹⁵

Nos, mivel a szokásos „valóságfeltáró” népszámlálás tanúi lehettünk, íme néhány konkrét példa, elsősorban a legmegalázottabb, legkiszolgáltatottabb magyar népcsoport összeírásáról. Perca G. Margareta az Romániai Magyar Szó 1992. január 23-i számában tette közzé tiltakozását. Eszerint a Jászvásár-i (Iasi) Római Katolikus Püspökség megbízottja és a moldvai Szabófalva plébánosa 1992. január elsejétől kezdve naponta figyelmeztette a (csángó)magyar lakosságot arra, hogy a népszámláláskor románnak kell vallaniuk magukat. Elsőrangú érvként használták a vallás és a román népnév közti hasonlóságot, bizonygatva a római katolikus megnevezésnek a román névből való eredetét. Január 6-án, a népszámlálás megkezdésének napján, a pap azzal fenyegetőzik, hogy aki nem vallja magát románnak, azt könnyen kitelepíthetik. Perca G. Margareta egyébként szabófalvi lakos, tehát olyan helybéli személy, aki ismeri a lakosság nemzetiségi hovatartozását is. E település első írásos emléke 1599-ből való, melyben Szabófalva vásárhelyen és néhány szomszédos településben 1400 magyart jegyeznek fel. A falu neve magyar.¹⁶ Szabófalva, azaz a szabók falva. Nos, e falu polgármesterének és titkárának jelenti P. G. Margareta a szószékről folytatott rasszista megnyilvánulást. Talán mondanunk sem kell, senki nem akadályozta meg a propagandatevékenységet. Perca G. Margareta, miután tiltakozott a megyei prefektúránál, az országos Népszámláló Központi Főigazgatóságnál (Bukarestben), és eredménytelenül, tiltakozásul nem vállalta a népösszeíró biztosi tiszteletet. Sajnos, a szabófalvi plébános tevékenysége nem egyedi eset.¹⁷ Íme néhány példa arra, hogy szervezett jellegű. Lujzikalagorban Pal Iosif plébános az 1991. szilveszteri hálaadó ünnepséget, majd január elsején a 8 órai kismisét, a 11 órai nagymisét használja fel a magyarság figyelmeztetésére. Kerek perccel kijelenti, jó ha tudják a hívei azt, hogy nem indiánok, hanem román katolikusok (azaz: români catolici). Nos, e faluról annyit még mondanunk kell, hogy a múlt század végén 1878 lakosból 1802 vallotta magát magyarnak. Ugyanezt tette Budau Petru Kelgyest (Pildești) faluban 1992. január 5-én. Klézsén (Cleja), amely szintén többbezes magyar népességű falu, ahol Petrás Incze János 1843-1886 között többszáz magyar népdalt jegyzett le (és ezek az első magyar folklórgyűjtések közé tartoznak), ugyancsak nem kérdezték meg a lakosság véleményét arról, milyen nemzetiségűnek és anyanyelvűnek érzik magukat. A Klézsétől nem messze fekvő Diószén (Gioseni) faluban, ahol ugyancsak magyar többségű lakosság él, az összeírók románnak igyekeztek feltüntetni őket. Baka Gergely helybéli lakos bejelenti magát román állampolgárnak, de amikor anyanyelveként a magyart akarja beírni, az összeíró vitatkozni kezd vele, feltéve a kérdést: hol tanulta azt a nyelvet. Az iskolában milyen nyelvet tanult, hát nem románt? A moldvai magyarság összeszámlálásának a fenti példái jellemzőek voltak a korábbi népszámlálások módszereire is. Eszerint nem nagyon kérdezték őket, hogy minek vallják magukat. Így Pusztinán egy korábbi

népszámlálásra így emlékszik vissza Ösz Eröss Péter: „a néptanácsi írnokok egész egyszerűen fogták magukat és beírták: az 1875 pusztinai lélek mind román. Őket magukat a kutya sem kérdezte meg. S ha valaki érdeklődni mert volna a diktatúra idején, szépen elvitték és megverték volna. Nem most félemlítődtek meg szegények.” Nos, Pusztináról annyit illik tudni, hogy jelenleg Perzsol (Pîrjol) község legnépesebb faluja. Lakossága római katolikus és ma is magyar anyanyelvű. Római katolikus templomát 1830 előtt építették, és Szent István magyar királynak szentelték fel.¹⁸

A moldvai magyarságnak a népszámlálásból való eltüntetésének nemcsak a nacionalista jellegű összeírás az oka, hanem egzisztenciális alapja is van. Miért? Azért, mert ha kiderül, hogy legalább 90 falu magyar többségű, leszámítva a már elrománosított magyar falvak tucatjait, akkor a magyar anyanyelvű falvak lakossága kérhetné a magyar nyelvű iskolák felállítását, ami a román nyelven kiképzett és román érzelművé vált katolikus papok érdekeit sértené a legjobban, hisz a magyar nyelvű prédikációk kérése által kénytelenek lennének máshová költözni!¹⁹ Tény, a moldvai népszámlálások primitív csalásaira még a haladó román közvéleményt tájékoztató Romania Libera című lap is felfigyelt!

De nehogy azt higgye valaki, hogy csak a moldvai magyarok körében történik durva nyelvi-nemzetiségi genocídium, hanem jócskán találunk példát Erdélyben is. Hogy hiteles és konkrét legyen, saját tapasztalataimból indulok ki. Január 6-án délután megjelenik a lakásomon Szabó Ludovic, beírja tisztességesen az általam bementett adatokat, de amikor az Ausztriából éppen nálam tartózkodó testvéremet és családját kellett volna beírnia, nem volt mire feljegyeznie! Megtörténik az ilyesmi, hát megegyezünk, hogy másnap bizonyos órában várjuk. Mondanom sem kell, hiába.²⁰ Ezekben a napokban gyakran kitekintettem negyedik emeleti lakásom ablakából, és figyeltem arra az ügybuzgalomra, ahogy Bumbu I. nyugalmazott tiszt szorgalmasan járja a szomszéd lépcsőházakat, és amint a helyi lapból, a Háromszékből is értesülhettem, lelkesen jegyezte ceruzával a nemzetiséget és vallást, persze ahol lehetett!²¹ De egész Erdélyből érkeztek a hírek, beszámolók arról, hogy ceruzával jegyzik a nemzetiséget, a vallást. Nem céлом felsorolni a hozzám özönlő információkat, csupán ízelítőül mutatok be néhányat. Marosvásárhelyen a Kárpátok sétány 51-es garzontömbházában lakó 340 családnak – többségében idős emberek – azt mondták, hogy ne szóljanak senkinek, csupán írják alá az üres papírokat, otthon majd kitöltik.²² Nagyváradon a tömbházak kézikönyve alapján is írtak be adatokat. Sok helyütt már január 3-án hozzáfogtak a népszámláláshoz, holott hivatalosan 7-én kezdődött. Sok helyen a törvényes határozatnak megfelelően golyóstollal írták az adatokat, de a nemzetiséget és a vallást ceruzával. A legegyszerűbb módszerek egyike volt az, hogy beírták a nemzetiséghez a magyar szót, de a 11-es kód helyett 10-est, ami a számítógépes összeszámlálásnál román nemzetiségűt fog jelenteni. Ceruzával dolgoztak Maroszentannán, Sármáson, Marosludason stb.²³

Az országszerte elhangzott panaszok, tiltakozások közül még megemlíthetjük Tőkés László püspök nyilatkozatát, melyben felhívta a figyelmet „a küszöbön álló országos népszámlálás nemzeti és vallási kisebbségeket sújtó tendenciájá”-ra.²⁴ Még sorolni lehetne az elkövetett tudatos szabálytalanságokat, de aki kételkedik az eddig felsoroltak bizonyító erejében, azok számára ajánljuk fellapozni a romániai magyar sajtó januári számait. Mindezek ellenére a közismerten magyarellenes Vatra „szemforgatóan” arról nyilatkozott, hogy a magyarok csalásai miatt nem fogadják el a népszámlálás eredményeit, mert a magyarok, mesterkedéseik miatt 2–4 millióan lesznek!²⁵

Az összeírás egyik nagy hibája volt az is, hogy hiányzott egy külön rovat, amelyben országonként lehetett volna összesíteni a vendégmunkásként külföldön

dolgozó tízezreket. Ezek, amint a saját családi példával is alátámasztottam, esetlegesen kerülhettek be az összeírásba! Úgy vélem, hogy sok esetben az összeírók sem voltak a legmegfelelőbbben felkészítve, ugyanakkor nem hallottam büntetés kirovását mindazokra, akik szabálytalanságokat követtek el az összeírásnál.²⁶ Mindezek mellett az a véleményem, hogy a félelem, a kényelmesség, a szellemi restség, butaság miatt is sokan vették komolytalanul azt, hogy mit írnak be róluk, tehát kár volt ceruzabelet csempészni a golyósíronokba!²⁷

Mi lett volna egy jól megszervezett, őszinte, valóságfeltáró népszámlálás végrehajtása esetén? Megtudtuk volna a valós nemzetiségi arányokat, tudnánk, pontosan hány millió és hányféle, milyen nemzetiségű és nyelvű népesség él ebben az országban. Pontosán tudnánk azt is, hogy hány millió cigány nemzetiségű élt Romániában, mert e milliók letagadásával az úgynevezett „cigánykérdést”, ami akut társadalmi kérdés, nem lehet megoldani, és az egész társadalom hasznára felkészíteni e tudatlanságban, nyomorban tartott milliókat. De ha a létszámukra sem vagyunk kíváncsiak, akkor vajon milyen elképzelések lehetnek e milliók sorsának javítására? Azt hiszem, a választ én magam is tudom: semmilyen elképzelés nincs, csupán mint többségében román anyanyelvű növelheti a románság számarányát.²⁸ Ugyanilyen a helyzet a mintegy 17 különböző nemzetiségű állampolgárok esetében is. Nem tudhatjuk a valós létszámukat, mert nem is célunk e nemzetiségek fennmaradását támogatni. Lehet, hogy Európa még ideig-óráig beveszi a Ceausescu alatt sikeres hazugság-maszlagot, a nemzetiségek jogegyenlőségéről szóló meséket, de nem hiszem, hogy már sokáig, s azt sem hiszem, hogy jó szemmel nézne és támogatna egy homogén nemzeti állam kialakításán fáradozó, belső nemzetiségi elégedetlenséggel terhes országot.²⁹ Egy szó mint száz, a valóságra törő népszámlálás erősítette volna a Romániában élő több millió nemzetiségi bizalmát a román demokráciában, ugyanakkor a Nyugat is jobban bízna és támogatna minket. A manipuláció célja világos, a kisebb nemzetiségi arányszám jogfosztó érv az anyanyelv használatában, a kultúrpolitikában. Természetes, hogy szóba sem jöhetnek zonális, belső területi, kulturális önkormányzatok.

Jegyzetek

- 1 Farkas Árpád Lenyelhetetlenül című cikkében (*Háromszék* 1992. január 4/10.) kemény kritikával illette a szélsőjobboldal azon törekvését, hogy minél kevesebb magyar jelenjen meg a népszámlálásban, miközben mintegy önmegnyugtatóként kijelenti: „bennünket nem érdekelnek a nemzetiségi statisztikai adatok”. A számadatokkal való spekulációkra egy ártatlan példát mutatok be. Sorin Petrescu *A magyar nyelvű sajtó* című írásában arról regél, hogy 115 magyar napi, heti és havi kiadvány jelenik meg Romániában magyar nyelven, míg a valóságban ennek alig egyharmada! E számadathoz úgy jutott el Sorin úr, hogy a beindult, de már megszűnt magyar lapokat is számolja! A magyar lapok aránya növelésének eszköze még a hamis 1977-es népszámlálás 1,7 milliós magyarságarányához való viszonyítás, miközben az ország többi lakója, azaz 21 millió ember mind egy szálig román. Hogy hová tűnik el a másfél tucat nemzetiség, a romák (cigányok) több milliós tömegei, mellékes. A lényeg ott van, hogy az agyondédelgetett, kiváltságos romániai magyar nemzetiségű románok több újságot olvashatnak magyarul, vagyis minden 14 800 személyre jut egy magyar lap, de csak 21 S00 román lakosnak juthat egy román lap. Hát nem felháborító az egyenlőtlennek ez a formája is! A románok a saját hazájukban háttérbe vannak szorítva! A valóságban nem 1,7 millió magyar és nem 21 millió román van, hanem 2,5 millió magyar és körülbelül 16,5 millió román. Ennek függvényében már másképp alakulnak a számarányok! A Sorin úr 21 500 olvasója helyett 16 836 van a valóságban, míg a 14 782 magyar helyett 65 217, tehát négyszer kevesebb magyar lap áll a romániai magyar rendelkezésére.
- 2 A betelepítések következtében az észtek aránya 51-53%, a letteké 47% körüli, bár 1980-ban még 64,5% észt és 53,5% lett élt ott. Tehát e független államok népessége épp a betelepítések következtében csökkent körülbelül a felére. Bojtár Endre: *Európa megrablása* Budapest 1989. 319. Nos, sorolhatnánk a moldáviai, a volt jugoszláviai nemzetek, nemzeti kisebbségek arányszámait,

amelyek jogot formáltak nemcsak a területi, kulturális, vallási önkormányzatra, hanem az önálló állami létre is. Íme, egy 900 000-es magyar tömb, a történelmi Székelyföld, amely 1968-ig bizonyos fokú önkormányzattal bírt még Románia keretében is, de amely Románia szívében igazán nem álmodik, és nem is akar külön államiságot, de még belső megyei önkormányzatra sem méltatják!

- 3 *Kurkó Gyárfás emlékére.* A dokumentumokat gyűjtötte Lipcsey Ildikó. Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1987. 106-107.
- 4 A beiskolázási arányszám, az egyetemek-főiskolák jelenlegi helyzetét tükrözi: *A romániai magyar főiskolai oktatás* című kiadvány 1-41., melyet a Bolyai Társaság adott ki. Bemutatja a magyar diákok arányszámának drasztikus leépítési, illetve felszámolási folyamatát. Az 1990-1991-es tanévet például 45 felsőfokú intézettel, illetve egyetemmel nyitották meg, köztük 9 új intézettel. Sajnos a többszöri emlékirat, köztük a 200 000 aláírással ellátott kérvény is süket fülekre talált, bár csupán egy szál egyetemet kértünk vissza, amit Ceausescu 1959-ben megszüntetett egy olyan városban, ahol már 1581-ben működött magyar egyetem! Nos, az említett arányszámok alapján minden 511 111 lakosra jutna egy főiskola-egyetem. Kolozsváron, ahol még fél évszázaddal ezelőtt egy tucat magyar líceum működött, melyből néhányat 1989 után visszaállítottak, az új főpolgármester egyik fő célja, hogy még középfokon is megszüntesse azokat. (Birtók József: Ismét március – ismét iskoláért (?) *Romániai Magyar Szó* 1992. III. 11. Funar kontra: Brassai, Bolyai, Apáczai, Báthory (Magyar Lajos vezércikke). *Háromszék* 1992. III 10.) Visszakanyarodva az egyetemek kérdéséhez: nem mindegy, ha 1,7, illetve 2,S millió magyar nevében követeljük az anyanyelvű egyetemet! Nem mindegy, hogy a hivatalos 8%-os arányszámunkhoz mérjük az egyetemeink számát, mely így állítólag megközelítette a 4%-ot, mert ha a tényleges 11-11,6% magyarhoz mérjük azt, akkor kiderül, hogy nemcsak fele, hanem egyharmada, illetve 36,36%. magyar tanulhat az egyetemeken-főiskolákon. Ez sem kevesebbet, sem többet nem jelent, minthogy kétharmaddal kevesebb esélye van a romániai magyarságnak arra, hogy főiskolai végzettséget nyerjen, de még azt sem anyanyelvén!
- 5 Seres András: Küzdelem a megmaradásért. *Moldvai csángómagyar kalendárium.* 1992. 37–40. Megjelent a Kölcsey Ferenc Alapítvány anyagi támogatásával a Háromszéki Mikes Kelemen Művelődési Egyesület és a Trisedens Presse kiadásában.
- 6 Dr. Jakabffy Elemér: *Erdély statisztikája.* Lugos 1923. IV. Így például az izraelita vallású magyarokat pénzbüntetéssel kényszerítik 1920-ban nemzetiségük megváltoztatására, az 1977-es népszámlálás, hasonlóan az 1992-eshez, külön nemzetiségnek nyilvánítja a moldvai, a székelyföldi magyarok több mint egymillió tömegét. Romániában ismét felelevenítették a két világháború közti fasiszta elméletet, melynek egyik atyamestere G. Popa Lisseanu: *A Székelyek és a Románok elszékelyesítése.* Bukarest 1936. 4-6. A Dumitru Martinus: *Originea ceangailor din Moldova. Editura Stiintifica și Enciclopedica,* Bucuresti 1985. stb. Hogy e politikai vonal ismét milyen támogatásban részesül, elég ha valaki elolvassa a *Romanul* című hetilap 1990. X. 8-i számát, melyből megtudja, megtudhatja, hogy Marosvásárhelyen megszerveződött a Romániai Elmagyarosított Románok Demokratikus Szövetsége. Talán nevétséges is, ha megemlítjük azt az egyszerű tény, hogy 1910-ben az erdélyi magyar lakosság 22,6%-a tud románul és 8,4%-a németül, míg az állam nyelvét, a magyart, a románok 11,8%-a, a németet pedig csupán 1,4% ismeri. Lásd: Jakabffy: i. m. S. Mindezen adatok ellenére a *Dimineata* című napilap 1990, november 1-jei száma azt is pontosan tudja, hogy Erdélyben, a Bánságban, Moldvában 170 000 elmagyarosított román él! A Háromszék megyei, a Kovászna megyei *Cuvintul Nou Hronic* (Krónika) című rovatában 1991. január 9.-től, majd a *Români din Secuime* (A székelyföldi románok) című sorozatban, mely 1991. XI. 21-én indul, jócskán szolgáltatnak épületesenél épületesebb adatokat. A székelyek külön nemzetiségként való összeírására ajánljuk a *Populatia dupa nationalitate, la recensamintul din 5 ianuarie 1977. România. Anuarul Statistic al României Comisia Nationala de Statistica.* Bucuresti 1990. 64.; Domokos Péter: Az utolsó nemzedék című írása a *Háromszék* 1991. XII. 6.-i számában leleplezi a fasiszta jellegű mesterkedéseket.
- 7 A nemzetállam rögeszméjét Románia Alkotmányának első cikkelye is kimondja: „*Constitutia României*”: Bucuresti 1991. 5.: „*România este stat national*“, azaz „*Románia nemzetállam*”. Ez nemcsak anakronisztikus, hanem célzatos hazugság, mivel egész Európában egy-két kis törpeállamot leszámítva, valamint Portugáliát és Izlandot, nem létezik olyan állam, amely ne rendelkezne kisebbségekkel. A nemzetállam fogalmának erőltetése nyilván politikai célzatú, a különböző etnikumoknak járó egyenlőség megtagadását akarja jogilag is igazolni. Márpedig: „A kisebbségi helyzet morálisan elfogadhatatlan, továbbá ebből következően a legteljesebb mértékben ellentmond annak az elvnek, hogy minden ember egyenlő”- írja Guy Héraud: A népek és a régiók Európája. (Bíró Gáspár fordítása.) *Korunk* 1991/11. 1318. – Fülöp Antal: Hát én immár kit válasszak című riportját lásd: a *Valóság* című folyóirat 1992. I. 117. A nemzeti Liberális Pán vezére Radu Câmpeanu a magyarság létszámát „egymillió hétszázezerre” becsüli.

- 8 Amíg a Vatra, annak karja, a Román Nemzeti Egységpárt nemcsak azért háborog, mert egymillió magyar helyett kettő, sőt négy millió is lehet, mert a Rádió, a TV, a magyar lapok, a magyar püspökök is felhívással fordultak híveikhez (*Háromszék* 1992. I. 7.), hogy a székelyek, a magyarnak érző magyar csángók is vallják magyarnak magukat, addig a román államelnök, Ion Iliescu annyira nagylelkű, hogy a Vatrával szemben hajlandó elismerni minden vita nélkül 1,3 millió magyar. Lásd: Gyarmath János: Megszámolatlanul. *Romániai Magyar Szó* 1992. I. 17.
- 9 *Recensământul populației și locuitorilor din 5 ianuarie 1977*. Vol. 1., București 1980. 614-615. *Anuarul statistic al României*. București 1990. 45-65.
- 10 Ion Coja „professor” úr-eltárs a székelyeket a magyarosítással szemben a hírhedten híres koholmányában, a *Cîteva precizări pt. U. D. M. R. (Némely pontosítások az RMDSZ részére)* védelmezi, s mindezt a Nemzeti Megmentési Front napilapjának első számában, mely 1990. április 24-én jelent meg. Coja úr információja szerint, ha egy székely nem tanult meg magyarul az iskolában, az nem is éri meg a „pusztai magyart”, „nu se va întelege cu un ungur din pustă”. Ezzel szemben a Mátyás király udvarában élő olasz krónikás, Galeotto Marzio (1427-1497) ezt jegyzi le: „A magyarok – legyenek nemesek vagy parasztok – majdnem ugyanazon szózással élnek, és egyformán beszélnek, kiejtésük ugyanaz, a szavak ugyanazok, a hangsúlyozás mindenütt hasonló. Lásd: *Magyar irodalmi szöveggűjtemény (1600-ig)* I. Szerkesztette Molnár Szabolcs. Bukarest 186-187. Sajnos Coja úr írásának nem kisebb kiadvány, mint a kormány lapja, az *Azi* ad helyet, melynek tiszteletbeli elnöke, igazgatója Alexandra Bărlădeanu, a román Szenátus elnöke! *Moldvai csángómagyar kalendárium* i. m. 37-40.; Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. Budapest, Magvető Kiadó 1987. 137. A szabófalvi Mártonos Antal 1900. november 22-én keltezett leveléből értesülünk, hogy a Szabótfalva melletti Tamásfalva (Tamaseni) olasz papja, a későbbi püspök, a Jászvásári Kamili Miklós egy szeminárium alkalmával kijelentette, hogy „a magyar nyelvet ne tanulják, mert az a lónak a nyelve, ló nyelv!”
- 11 Benedek Gyula: Székely nyelv nem lesz, legfennebb baklövés a javából. *Romániai Magyar Szó*. 1992. II. 13. Marius Sla -Joana Vintila: *Limbile lumii. Editura stiintifica și enciclopedica*, București 1981. Már a bevezető tanulmányban említettük, hogy az 1927-es román népszámlálás annyira hamis, hogy azt a feldolgozásaink során nem fogjuk használni. Ugyanott említettük, hogy az adatgazdagság és bőség szempontjából az 1930-as népszámlálás hasznosítható, de hangsúlyoztuk azt aényt, hogy ami a nemzetiségi összetételt illeti, ez is hamis. Éppen ezért még egyszer felhívom az érdeklődők figyelmét arra, hogy ne fogadják el egy az egyben az 1930-as adatokat sem, még abban az esetben sem, ha az csekély mértékben több nemzetiségi lakost mutat ki, mint az 1927-es. Gondolok Benedek Gyula: *Régi népszámlálásokról* címet cikkére. Mert ha átszámítja az 1930-as adatokat a mai Románia területére, akkor tényleg elfogadható a 9,97%-os magyar arány, csakhogy 1910-hez mérve mintegy 400 000 magyarral kevesebbet számlálnak 1930-ban is! Vesd össze az 1910-es és az 1930-as népszámlálásokat. Ami Benedek Gyula írását illeti, megjelent az RMDSZ 1992. II. 27-i számában. Ami a székely és a magyar nyelv azonosságát illeti, Oláh Miklóst, Magyarország királyi helytartóját, a római katolikus egyház érsekét hívhatjuk még tanúbizonysággul, aki a 16. század első felében kijelenti, hogy „A magyaroknak és a székelyeknek ugyanaz a nyelve.” Oláh Miklós: *Hungária* című történeti műve 1536-ban jelent meg. Lásd: *Magyarok a Kárpát-medencében*. Összeállította és szerkesztette: Glatz Ferenc. 2. kiadás, Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat, 1989., 75.
- 12 Nits Árpád: Beígér beszélgetés Boros Zoltánnal arról, hogy hol van a sehol a világon. *Romániai Magyar Szó* 1992. II. 28.
- 13 Sorin Petrescu: A magyar nyelvű sajtó. *Express Magazin* 1992. II. 26., Gyarmath János: Újságolvasás előjog? *Romániai Magyar Szó* 1992. II. 28.
- 14 Románia Külügyminisztériumának Nyilatkozata: A magyar kormánytagok nyilatkozatai tápot adnak a román és a magyar szélsőséges nacionalizmusnak. *Romániai Magyar Szó* 1992. II. 26.
- 15 Dr. Jakabffy Elemér i. m. 31. A Román Külügyminisztérium azon állítása, hogy Romániában nem volt és nincs beolvasztási politika – hazugság. Lásd részletesen községekre lebontva az 1910-es, 1920-as adatokat, *Magyarságkutatás* i. m. 40-41. Erdélyben 1910-ben 1 664 425 magyar van, a Regátban 156 000 magyar, ez együttesen 1 820 425. Jakabffy számításai alapján 1822 942 magyar él 1910 körül, a Regátban 152 000, Besszarábiában 63, Bukovinában 10 391, Erdélyben és a kapcsolt részekben 1 660 488. Ez a lakosság 11,6%-át jelenti. Nyilván a magyar számarány sokkal nagyobb, ha a mai Románia határai közt számoljuk!
- 16 *Moldvai csángó kalendárium* i. m. 65-68. Gazda László: Szabófalva.
- 17 A moldvai renegáttá tett római katolikus plébánosok tevékenységére néhány példát fogunk bemutatni. Erre kitűnő bizonyág Erőss Péter: Ilona néni temetése című cikke a *Csángó Újság* 1992. februári (21.) számában. Eszerint Lujzikalagorban elhunyt Horváth Jánosné, a 80 éves Ilona néni. A temetést, mint annyi tíz- és tízezer moldvai magyarét, román nyelven lett volna szabad megtartani, de a csángó magyar asszonynak, aki fiatal korában magyarul imádkozott, és így tanította meg mind a 9

gyermekét, volt egy római katolikus pappá szentelt fia, akit nem a Jászvásári (Iasi) renegátképzőben, hanem Gyulaféheváron szenteltek pappá. Ő, Horváth Antal a csíkszentdomokosi római katolikus főesperes, a Csíkszeredában élő székely-magyar öntudattal vértezett két fiútestvérével, Györggyel és Miklóssal hazamentek édesanyjuk temetésére. Antal főesperes úr annak rendje-módja szerint felkeresi a helybéli ferences rendi Pal Josif papot, hogy megbeszéljék a temetés lefolyását. Bár természetes lett volna, hogy magyar pap magyar édesanyját ősi magyar szülőfalujában magyar nyelvű szertartással temessék el, ezt Pal Josif nem engedélyezhette, meg szigorú tiltása van Gherghel Petru jászvásári püspöktől. Az írásbeli utasítás csakis román nyelven engedélyezi a szertartás elvégzését. Ez (írásbeli rendelet bemutatása után – mivel épp a híres 1992-es népszámlálás után vagyunk – Horváth főesperes úr azt is megtudhatta, hogy a püspökség még január első napjaiban eljuttatott minden moldvai katolikus plébániára egy olyan körlevelet, melyben a szigorú parancs kimondotta, hogy minden moldvai római katolikus hívő köteles román nemzetiségűnek nyilvánítani magát. A temetésre visszatérve: Pal Josif engedélyezte, hogy a halott eltemetése után, a temetésről hazatérők odahaza a szülői háznál magyarul is tarthassanak gyászmisét. Történt mindez az Úr 1992. esztendejében, január havában, egy demokratikusnak mondott országban.

18 Ósz (Eröss) Péter. Megszámláltattunk és híjával találtattunk. *Csángó Újság* 1992. január. *Moldvai csángómagyar kalendárium* i. m. 57-59. Gazda L.,: Lujzikalagor. *Moldvai csángómagyar kalendárium* i. m. 56. Gazda L.: Klézse. *Csángó Újság* 1992. Megszámláltattunk i. m. Klézsen Serban Viorica klézsei lakostól származik az az információ, mely szerint az 1992-es népszámláláskor nem kérték ki a falu népességének a véleményét a nemzetiség és a nyelvi hovatartozás ügyében. Márpedig a mintegy 7000 lelkes nagyközség döntő többsége magyar anyanyelvű katolikus, a székely nyelvjárást beszél. Adatközlőnk S. A. néprajzkutatónak mondotta el a népszámlálással kapcsolatos észrevételeit. -A Diószéni esetet maga Baka Gergely panaszolja el S. A. néprajzkutatónak a népszámlálás utáni napokban. – B. Kován András: A félelem és az összetartás leckéi. *Romániai Magyar Szó*, 1992. I. 25-26.

19 Domokos Pál P.: i. m. 67,119,132. A magyar papok, tanítók hiányát elősegítette az 1622-ben létrehozott „de Propaganda Fide”, melynek célja a protestantizmus terjedésének a megakadályozása, a katolikus hit védelme az anyanyelvtől függetlenül. Csak 1622 és 1812 közt 54 olyan misszió prefektust (vizitátort vagy püspököt) küldtek Moldvába, akik közt egyetlenegy magyar sem volt! A 19. században itt-ott magyar pap is tevékenykedett, de a század végére megtiltották a magyar nyelvű ceremóniák tartását. Az 1875. évi sematizmus szerint a moldvai 26 plébániából 18-ban még magyarul beszélnek. A 26 plébániának 185 filiája volt. A 211 helységben pedig 58 809 katolikus lélek él. Mivel nyelvi szempontból kevés fogadóval rendelkezünk, ezért ha elfogadjuk az 1875-ös magyar és román plébánia nyelvarányát, ez azt jelenti, hogy mintegy 70%-ban még mindig magyarok a moldvai római katolikus csángó-magyarok. A G. I. Lahovari, C. I. Bratianu, Gr. G. Tocileseu: *Marele Dictionar geografic al Romíniei, I-VI*. Bucuresti 1898-1904. A kiadvány román szerkesztői Bákó megyében említenek régi magyar eredetű településeket, amelyek „megőrizték a mai napig nyelvüket és katolikus vallásukat. Megtartották etnikai karakterüket olyan mértékben, hogy vannak egész falvak csángó családokkal, ahol nem tudnak egyetlen szót sem románul, mint például Forrófalva, Klézse stb.” A jászvásári katolikus püspökséget 1884-ben, a papnevelőt 1886-ban szervezték meg. Ettől kezdve nevelték a csángó-magyar gyermekekből azokat a római katolikus, de román érzelmű janicsár papokat, akiknek feladatuk e vallásos magyarság gyors ütemű elrománosítása. 1893-ban már kötelezővé teszik a hittannak is román nyelvű tanítását.

20 Ellenőrizhető: Olt utca 43, szám alatt a 7, tömbház G. lépcsőházának összeírója Szabó Ludovic volt. De nehogy azt higgye valaki, hogy csak itt történt ilyen „feledékenység”. A *Háromszék* 1992. I. 10. számából értesülhetünk arról, hogy Sepsiszentgyörgyön a Dália utca 2. szám alatt a 44-es tömbház 44-es lakrészében lakó Nagy Ida hiába igazolta születési és egyéb igazolványokkal fia, leánya, unokái létezését, akik csak ideiglenesen élnek külföldön, mert a román összeíró hajthatatlan.

21 Bumbu Ion nyugalmazott katonatiszt a felesége helyett járta az Olt utcai körzetet. Talán nem ez a legnagyobb szabálytalanság, hanem az, hogy az Olt utca 50. szám alatti 2-es tömbházban F. L -nél is ceruzával jegyzett. Hogy az összkép még teljesebb legyen, épp a nevezett úr e körzet főösszeírója. Ezen adatok ellenőrizhetők a *Háromszék* 1992. I. 11. és 14.-i számaiban. És érdekes módon ugyanakkor nyugalmazott tiszt Marin Anton is, aki a Haladás utca 20, szám alatti tömbházban két példányban, azaz golyóstollal és ceruzával tölti ki az adatokat. Lásd: Farkas Árpád Lenyelhetetlenül című írását *Háromszék* 1992. I. 10.

22 Nos, mint az előbbiekből is kitűnt, ugyancsak jó kezekben lehetett Erdély-szerte az összeírás, ha itt a 80%-ban magyar városban is ilyen ceruzás „tiszték” irkálhattak kényükre-kedvükre. Ugyanakkor az említett városban megjelenő Cuvîntul Nou nyugodtan közöl uszító jellegű írásokat arról, hogy a románok „rettegnek megvallani nemzeti hovatartozásukat”. Lásd: *Háromszék* 1992. I. 10., a Lenyelhetetlenül című írást. Nos, ebben a magyarok által rettegésben tartott városban, miután

- befejeződött a népszámlálás, kiderült, hogy Németh János, Útő Ferenc, Ferenc Erzsébet, Péter Árpád, Stefán Dávid, Csurulya Ferenc családjai egyszerűen kimaradtak a népszámlálásból. Lásd: *Háromszék* 1992. I. 15. és 16. számait.
- 23 Simon Judit és Berke Péter ankétja: Népszámlálás és Ceausescu hazajáró szelleme. *Erdélyi Napló* 1992. I. 15. szám 7.
- 24 Tőkés László Királyhágó-melléki református püspöknek tiltakozását több romániai magyar lap közölte. Ezek közül megemlítjük a *Romániai Magyar Szó* 1992. f. 6-i számát. Tiltakozását még azzal is kifejezte, hogy családjával együtt „bojkottálták” az összeírást annak nemzetiségi és vallási diszkriminációi miatt. Lásd: *Romániai Magyar Szó* I. 21. A Romániai Magyar Egyházak felhívást intéztek a népszámlálás ügyében, melyben a magyar egyházak vezetői a helyes adatközlésre hívják fel híveik figyelmét. Lásd: *Romániai Magyar Szó* 1992. I. 7.
- 25 A Románok Egységpártja a miniszterelnöknél panaszkodott a rendellenességek miatt. A kormányfő tudomására hozták, „hogy a romániai magyarság nem volt hajlandó magát székelynek vallani, hogy a csángók egy része is vállalta magyar nemzetiségét” stb. Lásd: *Háromszék* 1992. I. 16., *Romániai Magyar Szó* 1992. I. 17., *Romániai Magyar Szó* 1992. I. 21. Minden bizonnyal országos jellegű kampány része volt az említett stupid tiltakozás, melyet a szélsőjobboldal már időben előkészített, erre utal a *România libera* című ellenzéki román lap 1991. november 21-i tudósítása, a Románia hivatalos nacionalizmus szökőárja címmel. Ebből a jegyzetből értesülhetünk arról, hogy a Vatra româneasca kolozsvári gyűlésén maga a város polgármestere jelentette ki, sőt feladatul szabta, hogy az összeírást csakis románok végezhetik.
- 26 Tényleg nem hallottam arról, hogy valakit büntettek volna az összeírás alkalmával elkövetett visszaélés, szabálytalanság(?) esetén, pedig az összeírók fizetést kaptak a munkájukért. Arról azonban van hírem, hogy például a brassói Polgármesteri Hivatal figyelmeztette a lakosságot arra, hogy 3-5 ezer lejes büntetés jár annak, aki hamis adatokat közöl.
- 27 A Cotidianul című román lap 1992. I. 14-i számában olvasható, hogy egy bavagani községben 1500 olyan cigány nemzetiségű él, akiről még a környékeliek is tudják, hogy büszkéek cigányságukra, tehát a nemzetiségükre. A népszámlálás után azonban kiderült, hogy e faluban egyetlen cigány nemzetiségű sincs, mindenki román. Lásd még Vajnovszki Kázmér. Rendőrállamot? című írását a *Háromszék* 1992. I. 22. számában. Ismét ugyanaz fog történni, mint az előző népszámlálásoknál? A cigányok lélekszáma a népszámlálásokban néhány tizezertől 229 986-ig terjed, de a Romák Demokratikus Szövetségének elnöke, Ion Cioaba közel 3 millió romáról beszélt 1990 tavaszán az ország parlamentjében. A Slobozian 1990 áprilisában kiadott *Satra libera* című lapban már 3–4 millió romát, azaz cigányt említenek. Lásd: *Romániai Magyar Szó* 1990. IV. 22.
- 28 A Rompres közleménye szerint 95 ezer összeíró, 18 ezer koordináló és több ezer kerületi rendőr, valamint 3 ezer más személy vizsgálja felül az adatokat. A költségeket 1 milliárd lejre becsülik. Lásd: *Romániai Magyar Szó* 1992. I. 7.
- 29 Nem vonjuk kétségbe azt a szomorú valóságot, melyet érzékelhetünk a *Korunk* 1991/11. számában közölt adatokban, mely bemutatja a szórványmagyarság megfogyatkozását. Mi ezt részben a falvak előregedésével magyarázzuk. Mivel az 1992-es népszámlálás adatai sem lesznek megbízhatóak, ezért jó lenne feltérképezni a valóságot, melyet Vofkori László javasolt az RMDSZ Székelyföldi Koalíciójának gyergyószentmiklósi tanácskozásán 1992. II. 22-én. Lásd: *Romániai Magyar Szó* 1992. III. 14-15.

GYULA KÁDÁR

A VIEW OF THE 1992 CENSUS IN ROMANIA

In the introduction, the author emphasizes the importance of having access to valid figures regarding minority populations: certain rights – implicitly or explicitly – are contingent upon a nationality group’s proportion of the total population. The article, drawing on lessons from previous census figures, provides examples of the methods by which 1992 census statistics regarding the Hungarian nationality were diminished. Some examples include the constant diminution of minority population figures in mass media; the separation of the Moldavian Hungarians from the rest of the Hungarian minority population figures; and the emphasizing of the Székely group as an autonomous nationality – all in contradiction to data contained in scholarly

research. The article provides examples of the above methods as well as examples of data falsification that have been made public.